

Nemški odpor v Berlinu se naglo ruši; ameriške čete prodirajo na vsej fronti

Ruski tanki drve po ulici Unter den Linden v središču Berlina, ki je v razvalinah in plamenih. Napadalne čete rušijo barikade in poslopja, v katerih se skrivajo fanatični nacisti. Rusi ujeli čez 23,000 sovražnikov v nemški prestolnici. Grmenje ruskih in ameriških topov se spojilo na berlinski fronti.—Francozi okupirali Stuttgart, industrijsko mesto v južni Nemčiji. Tretja ameriška armada prodira proti Monakovu.—Čez enajst tisoč japonskih vojakov ubitih v bitkah z Američani na otoku Okinawi

LONDON, 23. aprila.—Maršal Stalin je naznanil, da so ruske armade prodrale v osrčje Berlina, obkrožile nemško prestolnico na severu in zasedle obkroženo mesto Frankfurt ob reki Odri.

Sovjetski tanki drobljo nacistični odpor ob cesti Unter den Linden v središču porušenega Berlina. Sovjetske sile so pogonale nacistične obrambne oddelke z važnih pozicij in prodirajo naprej.

PARIZ, 23. sept.—Čete tretje ameriške armade so prodrele 28 milj daleč v severnem delu Bavarske, dočim so druge ameriške čete na jugu udrle čez Donavo na točki, ki je še 50 milj od Monakova.

London, 23. apr.—Ruski tanki drve po ulici Unter den Linden v osrčju Berlina, ki je v razvalinah in plamenih. Londonski listi pišejo, da so sovjetske kolone in napadalne čete rušijo barikade na berlinskih cestah in poslopja, v katerih se skrivajo fanatični nacisti.

Moskva poroča, da so vse glavne ceste, ki vodijo do slovitega Alexander Platz, pod rusko kontrolo. Sovjetske čete in kozaki so zasedli dve letališči v severovzhodnem delu Berlina in čez dvajset predmestij.

Švicarska radijska poročila trdijo, da so enote prve ruske armade, katere poveljnik je maršal Gregorij Žukov, zavojevane v ljutih bitkah na ulici Unter den Linden, po kateri so nekoč paradirale Hitlerjeve legije.

Rusi so triumfalno vkorakali v Berlin prvič od leta 1760. Takrat so ga zasedli tik pred koncem sedemletne vojne. Sam eden koridor je odprt Nemcem za beg. Znamenaja kažejo, da bo Berlin popolnoma obkrožen v prihodnjih 24 urah.

Sovjetske oklopne in pehotne kolone so udrle v osrčje Berlina, kjer so zdaj v teku ljute bitke. Dopisniki švedskih listov poročajo o paniki med prebivalci, ki se nahajajo v podzemskih prostorih. V teh se skrivajo v trenutku, ko so v teku srčite bitke nad temi prostori.

Rusi so ujeli čez 23,000 nemških vojakov in okupirali 18 berlinskih distriktov v prvih urah bojevanja. V ofenzivi, ki se je pričela zadnji teden na berlinski fronti, so Rusi zaplenili čez tisoč nemških tankov in uničili 780 bojnih letal na letališčih in v spopadih v zraku.

Druge sovjetske sile drobno odpirajo nemških sil na fronti južno od Berlina. Okupirale so Erkner, Lichtenberg in Friedrichshagen v prodiranju proti Dresdenu, glavnemu mestu Saksonije. Rusi so presekali vse ceste in železnice med Berlinom in Bavarsko.

PARIZ, 23. apr.—Grmenje ameriških in ruskih topov se je spojilo na berlinski fronti. Razdalja med ameriškimi in ruskimi četami se je skrajšala na dvajset milj. Nepotrjeno poročilo pravi, da so vojaške straže že navezale stike v bližini Dresdona.

Oddelek sedme ameriške armade so prekoricali Donavo v prodiranju proti jezeru Konstanz, ki leži 37 milj od Hitlerjevega skrivališča v bavarskih Alpah. Tri zavezniške armade se zdaj vajo proti skrivališču.

Prva ameriška armada je okupirala Stuttgart, najvažnejše industrijsko mesto v južni Nemčiji, ki je v normalnih časih imelo 459,000 prebivalcev. Več tisoč nemških vojakov je v pasti v Črnem gozdu in nevarnosti uničenja.

Oklopne kolone tretje ameriške armade so prodrele do točke, ki je oddaljena 50 milj od Monakova, kjer se rodilo Hitlerjevo nacistično gibanje. Druge enote te armade so prodrele enajst milj daleč v notranjost Čehoslovakije.

Na severnem koncu zapadne fronte so v akciji britske in kanadske čete. Britske so vkorakale v predmestje Hamburga, drugega največjega nemškega mesta in največje luke. Pritisk na Bremen se je povečal. Britske čete so zasedle pozicije na južni in vzhodni strani Bremana.

Hitler je ukazal nemškim četam na zapadni fronti, naj vodijo gerilsko bojevanje. Ukaz potrjuje poročila, da je organiziran odpor nemških sil zdrobljen.

Rim, 23. apr.—Ameriške in britske čete so prodrele 23 milj daleč po okupaciji Bologne in se približale Modeni in Ferrari. Nemci beže preko ravnin ob reki Po.

Polkovnik Francis Wray, zavezniški vojaški guverner v Bologni, je naznanil, da je bil komunist Giuseppe Dozza imenovan za župana tega važnega italijanskega mesta. Pozicijo podžupana je dobil socialist Artimo Pergola.

Guam, 23. apr.—Admiral Chester W. Nimitz poroča, da je bilo 11,738 japonskih vojakov ubitih in samo 27 ujetih v bitkah z ameriškimi četami na otoku Okinawi od 1. aprila, ko so Američani invadirali ta otok. Ameriške izgube znašajo 478 ubitih, 2475 ranjenih in 260 pogrešanih.

Ameriški pomorščaki so okupirali otok Taka, ki leži vzhodno od Okinawe, in invadirali otok Sesoko. Ameriški letalci so v spopadu v zraku sestrelili 87 japonskih letal.

Novi bombni napadi so bili izvršeni na Tokio in Nagojo. Ameriški letalci so vrgli čez dva tisoč ton zažigalnih in razstrelivnih bomb na industrijske predele, ki so porušile mnogo tovarnih in zanesitih požare.

Bombna eksplozija v Mussolinijevi vili

PARIZ, 23. apr.—Poročilo iz kraja ob italijanski meji pravi, da sta dve bombi eksplodirali v Mussolinijevi vili v Milanu. Bivši diktator ni bil v vili, ko sta bombi eksplodirali. Dva stražnika sta bila ubita, trije pa ranjeni.

Zavetje Petaina in Laval okupirano

PARIZ, 23. apr.—Čete prve francoske armade so zasedle Sigmaringen, nemško mesto, kjer sta maršal Petain in Pierre Laval dobila zavetje po begu iz Vichyja. Oba sta pobegnila iz Sigmaringena pred prihodom francoskih čet.

Ribbentrop skušal pobegniti v Švico

Vojaške straže ustavile ministra

LONDON, 23. apr.—List Daily Express poroča, da so skušali Joachim von Ribbentrop, nemški zunanji minister, njegova žena in dvanajstletni sin pobegniti v Švico z nemškega otoka na jezeru Konstanz, toda ustavile so jih švicarske vojaške straže.

Poročilo dostavlja, da je Ribbentropova žena arogantno zahtevala od švicarskih stražnikov dovoljenje za prehod meje. Izjavila je, da je prišla s svojim sinom z Dunaja. Švicarski stražniki so zahtevo odbili in jo poslali nazaj v Nemčijo.

Druga vest pravi, da so se žene Hermann Goeringa, Heinricha Himmlerja in Paula Goebbelsa nahajale v razkošni vili v Meersburgu ob omenjenem jezeru. Zadnjo soboto so zapustile vilo in se odpeljale proti Bavarski.

Streicher pobegnil v Berchtesgaden

NUERNBERG, Nemčija, 23. apr.—Julius Streicher, vodja nacistične stranke in sovražnik židov, je pobegnil v Hitlerjevo skrivališče v Berchtesgaden tik pred okupacijo Nuernberga po ameriških četah. Karl Holz, vodja distriktne nacistične organizacije v Nuernbergu, je izvršil samomor. Prej je ustrelil Williama Liebla, župana Nuernberga.

Uposlitev nemških delavcev v Franciji

PARIZ, 23. apr.—Finančni minister Rene Pleven je naznanil, da bo Francija zahtevala nadomestilo od Nemčije, ker slednja drži čez dva milijona francoskih vojni ujetnikov. Nemški delavci bodo morali delati v Franciji na poljih in v tovarnah.

RUSIJA PODPISALA PAKT S POLJSKO VLADO

Povečanje kooperacije in utrditev vezi

SVARILO BIVŠEGA DRŽAVNEGA TAJNIKA

LONDON, 23. apr.—Radio Moskva je naznanil podpis prijateljskega pakta med Sovjetsko unijo in poljsko začasno vlado v Varšavi. Radio je citiral Stalinovo izjavo, "da sem popolnoma uverjen, da bodo zapadni zavezniki pozdravili podpis pakta."

Očitno je, da je Stalin dal popolno podporo poljskemu režimu v Varšavi, čeprav ga Velika Britanija in Amerika ne priznavata. Obe sta zavrnili zahtevo sovjetske vlade glede reprezentacije tega režima na konferenci Združenih narodov, ki se prične 25. aprila v San Franciscu, Cal.

Voditelji varšavske vlade so dospeli v Moskvo zadnji četrtki, kjer so bili navdušeno pozdravljeni. Zadnjo soboto so bili gostje maršala Stalina na banketu v Kremlinu. Radio Moskva je poročal, da je bil pakt podpisan po konferencah med voditelji varšavske vlade in Stalinom.

"Razgovori so okrepili odločitev obeh držav glede brezobzirne borbe proti silam nacistične Nemčije," pravi uradni komunikat. "Sovjetska Rusija in nova Poljska bosta poglobljeno odnošaje in povečali kooperacijo v vseh ozirih."

V imenu Rusije je pakt podpisal maršal Stalin, v imenu varšavske vlade pa Osuška-Morawski. Ta določa med drugim medsebojno vojaško pomoč v borbi proti nacistični Nemčiji do zmage in sodelovanja z zavezniki.

Po končanju vojne bosta Rusija in Poljska storili korake za preprečitev agresije Nemčije ali katere koli države, ki bi se združila z Nemčijo. Pakt ostane v veljavi dvajset let in državi ga lahko obnovita.

WASHINGTON, D. C., 23. apr.—Bivši državni tajnik Cordell Hull je po naznanilu iz Moskve, da sta Rusija in poljska vlada v Varšavi podpisali pakt, izrekel svariilo, "da sedanja prilika glede ustanovitve svetovne organizacije za zaščito miru, če bo izgubljena, se ne bo več pojavila."

Hull je dalje rekel, da bi se rad udeležil konference v San Franciscu, a mu rahlo zdravilje ne dopušča.

Leninove slike v južni Italiji

Priprave za proslave delavskega praznika

Glavni stan ameriške letalske sile v Italiji, 23. apr.—(Poroča M. W. Fodor.)—Primerjava značajev levičarskih gibanj v Italiji in Jugoslaviji kaže zanimiv kontrast. Pravkar sem dospel v južno Italijo iz zapadne Jugoslavije in lahko delam zaključke.

Delavci v obeh državah se pripravljajo za proslave prvega maja. V Jugoslaviji bodo to prve proslave od osvoboditve Belgrade. V glavnem in drugih mestih so se pojavili napisi "Živio Prvi maj!"

V mestih južne Italije se vidi slike Lenina in Stalina, kar pomeni, da je komunistično gibanje oživilo po 23 letih.

Na poslopih v Belgradu in bosanskih ter dalmatinskih mestih so slike Stalina, maršala Tita, kakor tudi umrlega predsednika Roosevelta in premierja Churchilla. Američani in Angličani v Belgradu se pritožujejo zaradi počasnosti jugoslovanske birokracije, ker se ne zavedajo, da je bilo treba jugoslovanski administracijski stroj popolnoma reorganizirati po štirih letih nemške okupacije. Američani in Angličani se ne morejo svobodno gibati v deželi, toda vzrok je treba iskati v ekonomski situaciji. Jugoslavlani so znani kot skrajno gostoljubni ljudje, toda v razmerah, kakršne so, ne morejo prirediti gostij. Jaz nisem imel potežkoč v Jugoslaviji. Kadar sem hotel odpotovati v kraje na fronti, sem se obrnil na maršala Tita in takoj dobil dovoljenje.

Nemški diplomati zapustili Turčijo

ISTANBUL, Turčija, 23. apr.—Okrog 340 nemških diplomatov in državljani, ki so bili internirani v Turčiji, je odpotovalo. Ukrcali so se na švedski parnik Drottningholm, ki je odplul iz te luke proti Nemčiji.

Nemški diplomati zapustili Turčijo

ISTANBUL, Turčija, 23. apr.—Okrog 340 nemških diplomatov in državljani, ki so bili internirani v Turčiji, je odpotovalo. Ukrcali so se na švedski parnik Drottningholm, ki je odplul iz te luke proti Nemčiji.

de ustanovitve svetovne organizacije za zaščito miru, če bo izgubljena, se ne bo več pojavila."

Hull je dalje rekel, da bi se rad udeležil konference v San Franciscu, a mu rahlo zdravilje ne dopušča.

Domače vesti

Oblak

CHICAGO.—Glavni urad SNPJ je v petek obiskal Frank Vidmar, ki služi pri mornarici in je po 18 mesecih službe na Pacifiku prišel domov na dopust.

Pogrešan v vojni

CHICAGO.—Josephine Malovich je bila obveščena, da je njen sin Adolph Malovich pogrešan v Burmi. Služil je na bombniku kot topničar in radijski operator. Prvotno poročilo se je glasilo, da je bil ubit, toda zadnje poročilo pravi, da je pogrešan. Adolph je član društva Pioneers SNPJ.

Padel na Filipinih

WILLOWHBY, O.—Družina Frank Merges je bila obveščena, da je 24. febr. padeš na Luzonu njen sin Pfc. Frank Merges ml., star 28 let in član društva 641 SNPJ. K vojakom je bil poklican 1940, junija 1941 pa poslan preko morja. Poleg staršev zapuščala sestra.

Is Milwaukeeja

MILWAUKEE.—Dne 17. aprila je umrl Frank Brenkus, star 77 let in doma iz Mozirja v Savinjski dolini, od koder je prišel v Ameriko pred 42 leti. Tukaj zapuščala sina in nečakinjo, v Port Washingtonu pa svakinjo. —Dne 16. aprila je umrla osem mesečna Jean Ganoni. Oče, Anton Ganoni ml., je pri vojakih. —Dne 27. marca je padel na Luzonu Cpl. Frank Udovich ml., star 22 let in preko morja tri leta. Poleg staršev zapuščala dva brata (enega v vojni v Nemčiji).

—Poročili so se: John Tisel in Mary Mavrin, R. Zawikowski in Ann Brule, Chester Jakusz in Margaret Puhek, Pvt. Martin Gregorčič in Tillie Mikecz. —Pri družini Anton Blatnik so se zglasile vile rojenice in pustile sinčka, pri družini Henry C. Koe pa hčerko.

Is Clevelanda

CLEVELAND.—V Nemčiji je 24. marca padel Joseph Jelenic, star 38 let, pri vojakih od novembra 1943 in preko morja od lanskega aprila. Tukaj zapuščala sestro, nekje na Pacifiku v vojni pa brata. —Dne 22. marca je bil ranjen v Nemčiji Cpl. Henry Lovsin ml., čigar starši žive v Euclidu. Star je 24 let in preko morja šest tednov. —Iz nemškega ujetništva je prišel domov S/Sgt. Herman A. Kunstel. Bil je v koncentracijskem taborišču na Poljskem in osvobojen po Rusih. Z njim vred je dospelo iz ujetništva še 19 drugih clevelandskih fantov. —V bolnišnico Cleveland Clinic se je podala Frances Zakrajsek, ki se je morala podvreči operaciji. —Pri družini Norman Lakar so se ustavile vile rojenice in pustile hčerko.

Vandenberg je izjavil, da so se člani ameriške delegacije sporazumeli o stališču in programu. On je dalje rekel, da bo ameriška delegacija priporočila revizijo načrtov glede ustanovitve mednarodne organizacije, ki so bili osvojeni na konferenci reprezentantov štirih velesil v Dumbarton Oaksu.

Jugoslavlani zasedli Sušak

Italijanske demonstracije za Trst

BELGRAD, Jugoslavija, 23. apr.—Jugoslovanske sile so okupirale Sušak, pristaniščno mesto ob Jadranskem morju pri Reki, in osvobodile dva otoka na tem morju. To sta Lušinj in Kres. Prej so jugoslovanske čete zasedle utrjene pozicije sovražnika v predmestjih Sušaka in Reke.

Enote osvobodilne armade maršala Tita prodirajo proti zapadu v severni Jugoslaviji med Dravo in Savo. V zadnjih 24 urah so prodrele 13 milj daleč. V prodiranju proti Zagrebu, hrvaški prestolnici, so okupirale Brod in Požego, železniški križišči.

Rim, 23. apr.—Buletin italijanske vlade pravi, da je več tisoč italijanskih študentov paradiralo in demonstriralo v Palermu za "italijanstvo" Trsta. Mnogi so navalili na glavni stan sicilijanskega separatističnega gibanja in tam razobesila italijansko zastavo.

VAŽNI RAZGOVORI O POLJSKEM PROBLEMU

Ruski zunanji komisar Molotov se sestal s Trumanom

STALIŠČE AMERIŠKE DELEGACIJE

WASHINGTON, D. C., 23. apr.—Sovjetski zunanji komisar V. M. Molotov je takoj po prihodu v Washington odšel v Belo hišo, kjer se je sestal s predsednikom Trumanom, državnim tajnikom Stettinuosom in drugimi visokimi uradniki. Razpravljali so o poljskem problemu.

Molotov je priletel v Washington z letalom. To je odletelo iz Sibirie in preletelo Alasko. V Washington je dospelo ob petih popoldne. Komisarja so sprejeli in pozdravili na letališču ameriški državni tajnik in drugi visoki uradniki državnega departamenta, člani sovjetskega poslanstva, W. Averell Harriman, ameriški poslanik, ki se je vrnil iz Moskve v Washington, in britski poslanik Archibald C. Kerr, ki je tudi dospel v Washington iz Moskve.

Sovjetski zunanji komisar je prišel v Washington v trenutku, ko so se ameriško-ruski odnošaji začeli zamegliti zaradi kontroverze o ustanovitvi nove neodvisne poljske vlade in reprezentacije Poljske na konferenci Združenih narodov, ki se prične v sredo v San Franciscu, Cal. Na tej bo razprava o formiranju mednarodne organizacije za vzdrževanje in zaščito miru v povojni dobi.

Preden bo Molotov odpotoval v San Francisco, bo imel važne razgovore s Trumanom, državnim tajnikom Stettinuosom in britskim zunanjim ministrom Edenom o vprašanju oblike mednarodne organizacije in drugih problemih. Izgledi glede rešitve poljskega problema niso svetli, ker je Moskva naznanila podpis pogodbe s poljsko začasno vlado v Varšavi.

SAN FRANCISCO, Cal., 23. apr.—Nekateri člani ameriške delegacije so dospeli sem. Med njimi so senator Vandenberg, Virginia Gildersleeve, kongresnik Sol Bloom, Harold E. Stassen, bivši guverner Minnesote, in kongresnik Eaton.

Vandenberg je izjavil, da so se člani ameriške delegacije sporazumeli o stališču in programu. On je dalje rekel, da bo ameriška delegacija priporočila revizijo načrtov glede ustanovitve mednarodne organizacije, ki so bili osvojeni na konferenci reprezentantov štirih velesil v Dumbarton Oaksu.

Raztegnitev poljske meje na zapad

MOSKVA, 23. apr.—Magazin Vojna in delavski razred, glasilo ruskih uni, piše, da bodo meje nove poljske države raztegnjene do reke Oder in vključevale zapadno ozemlje Vzhodne Prusije do Baltijskega morja. Poljski kmetje bodo dobili posestva in tvorili obrambo proti Nemčiji.

Osumljeni zarotniki aretirani v Argentini

BUENOS AIRES, Argentina, 23. apr.—Policija je aretirala več vojaških častnikov in civilistov, kateri so osumljeni protivladne zarote. Med aretiranci je general Arturo Rawson, prvi predsednik po revoluciji v juniju 1. 1943, ki je bil odstavljen po sporu z vojaškimi častniki, ki so zdaj na vladnem krmilu.

Na fronti, v ognju izginejo vsi rasni predsodki. Čas bi bil, da bi izginili tudi doma v saledju in življenje bi bilo prijetnejše za vse ljudi.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (liven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co., \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosemitvo \$6.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenačrtanih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštuno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

130

Datum v oklepaju na primer (April 30, 1945), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

"Reševanje" Poljske

Poljsko vprašanje se v mednarodni politiki "rešuje" že zadnjih pet let—odkar je Moskva pretrgala diplomatske zveze s poljsko zamejno vlado. In čim bolj se to vprašanje "rešuje," bolj zamotano in pereče postaja in toliko bolj pritisaka kri na možgane. In dasi to vprašanje že precej časa vznemirja tudi Ameriko in se o njem dosti govori in piše, se ga na tem mestu še nismo dosti dotikali. Zadnji jesen smo napisali le par člankov pod naslovom "Poljska tragedija" in se ga na kratko, mimogrede dotaknili v zadnji seriji člankov o "grajenju miru na pesku."

In kakor se zadnji jesen nekaterim našim čitateljem nista dopadla tista dva članka, ki sta bila odmev na tragičen padec Varšave, ki je zahteval smrt okrog četrtil milijona Poljakov, tako se nekaterim ne dopadejo tudi naše zadnje opazke. Staljšče urednika se jim ne dopade, ker nečemo udrihati po Poljaki ali metati vse Poljake v en koš—v koš črne reakcije—in ker ne moremo pogoltniti vsega, kar pride iz Moskve, pa naj bo dobro ali slabo. Človek lahko kritično gleda na Washington, London, Pariz etc., ne sme pa gledati z enakimi očali na—Moskvo, ki je v očeh nekaterih ljudi prav tako "sveta" in "nezmotljiva" kot je Vatikan "nezmotljiv" v očeh vseh dvestoprocenčnih katoličanov.

★ ★ ★

Okrito povedano: Nam se Stalinov način "reševanja" poljskega vprašanja prav toliko dopade kot se nam dopade Churchillovo "reševanje" grškega ali italijanskega vprašanja—lahko dodamo še belgijsko, francosko in še marsikakšno drugo vprašanje. V resnici se nam sedanja ruska politika na Poljskem prav nič bolj ne dopade kot se nam je pred leti dopadla "neumeševalna" politika, s katero so "demokratske" sile pomagale Francu, Hitlerju in Mussoliniju združiti špansko demokratsko republiko.

Se veči! Tudi se nam ne dopade politika Stalinove vlade v Italiji. Stric Jože je bil prvi, ki je po padcu Mussolinija priznal Badoglijev neo-fašistični režim. Zadnjič je tudi rešil Bonomijsvo vlado in z njo vred italijansko gnilo monarhijo, ko je ukazal Togliattiju, da morajo komunisti stopiti in podpirati tudi novo koalicijsko vlado, katera bi brez njih ne mogla biti sestavljena. Če bi bili komunisti storili tako kot socialisti in akcijska stranka, bi se bil sesul ves italijanski režim in Churchill bi želel, kar je sejal.

Tudi v Rumuniji se nam preveč ne dopade sovjetska politika. Na pritisk Moskve je bila zadnjič reorganizirana rumunska vlada. Sedež justičnega ministra je dobil glavni komunistični vodja, ki je nekaj dni pozneje svetlo naznanil, da ne bo nova vlada "demokratske koalicije" postavila pred sodišče nobenega industrijalca, bankirja ali drugega kapitalista, ki je sodeloval z domačimi fašisti in Hitlerjevimi banditi, "ker te ljudi potrebuje za rekonstrukcijo dežele..." Dejal je tudi, da v Rumuniji sedaj ni čas za kakšne večje reforme. Za "fašista" pa je bil v moskovskem tisku proglašen Julius Maniu, voditelj kmetijske stranke in najbolj znan rumunski demokrat. Zato je Maniu še vedno—"na dilet."

Na drugi strani odobravamo rusko prijateljsko politiko napram Jugoslaviji, kjer daje zaslonbo demokratičnim elementom, kakor tudi na Čehoslovaskem in kolikor nam je znano (ne dosti!), tudi na Ogrskem. Iz Bolgarije, ki je tudi pod popolno rusko dominacijo, pa prihajajo dobre in slabe vesti. Toda vrtno se k Poljski, ki je danes največja rak-rana v Evropi in na telesu anglo-ameriške in ruske diplomacije.

★ ★ ★

Kot znano, je bila poljska provizorična vlada organizirana v Moskvi in poslana v Lublin. Predno je rdeča armada pričela s svojo zimsko ofenzivo, ki je v dobrem mesecu osvobodila skoraj vso Poljsko, je bil lublinski režim "reorganiziran." V novo, povečano vlado so seveda prišli le taki, katere je odobrila Moskva.

Vojni minister v tej vladi je postal general Rola-Zymierski, ki ima za seboj "dolga, odprta fašistični rekord." V njegovih očeh je bil Pilsudski "preliberalen." Pozneje je bil pet let v zaporu, ker je prejemal podkupnino od tovarnarjev, od katerih je dobavljal potrebščine za armado. Ampak Moskva ni imela nobenih pomislekov proti temu—"demokratu."

V lublinski vladi—ne samo v londonski!—je še nekaj podobnih karakterjev. (Glej članek "The Liberators of Poland and Their Case History" v The Callu z dne 22. jan. 1945.) Za Moskvo so ti ljudje "persona grata," ker so pripravljeni hoditi "po žnorce"—Erich in Alter, dva najodličnejša poljska delavska voditelja in revolucionarna socialisti pa sta bila leta 1940 "likvidirana" v ruskem zaporu.

Zadnje čase tudi čitamo, da je bilo po osvobojevanju Poljske pometan in bivša nacistična koncentracijska taborišča tisoče Poljakov, ki so se skozi leta borili v podzemski armadi proti Hitlerjevimi banditom. Pred nekaj tedni je bila aretirana tudi žena premierja londonske poljske vlade, toda pozneje je bila na pritisk iz Washingtona in Londona izpuščena.

Na ameriško javnost take novice zelo porazno vplivajo. Reakcija, posebno katoliška, to imenitno izrablja v svojem tuljenju protiboljševizmu. Vsakemu iskreno demokratično usmerjenemu človeku pa da misliti, da take metode ne vodijo v demokratiziranje Poljske in tudi ne v zdrave odnose med Rusijo in zapadnim svetom. V resnici je tako "reševanje" poljskega vprašanja le sejanje političnih vzrokov za novo vojno. Rusofil tega seveda ne vidi, marveč naskočijo vsakega, ki se drzne kritizirati sveto stolico v Moskvi, ker po njih fiksi ideje je ona nezmotljiva.

(Se nadaljuje.)

Glasovi iz
naselbin

NA OBISKU

Red Lodge, Mont. — Večkrat sem že nameravala kaj napisati za naš časopis Prosveta, ampak sem odlašala in odlašala, ker sem tudi jaz ena tistih, ki rajši čita kot piše. Najrajši čitam poučljive dopise in tudi druge novice, ki jih nam prinaša dnevno Prosveta.

Sedaj pa bom malo opisala moje potovanje in obisk mojih dveh sinov in njuni družini. Od doma sem šla 25. januarja. Najprvo sem se ustavila pri starejšemu sinu Franku in njegovi ženi v Buttu, Mont. Pri nju sem ostala nekaj dni. Razkazali so mi mesto ter največje in najbogatejše bakrene rudnike v Zedinjenih državah. Ker nisem bila še nikoli prej v tem mestu, me je vse zelo zanimalo. Ker sem pa imela še zelo dolgo potovanje pred seboj, sem se po nekaj dneh podala na pot proti Stocktonu, Cal., k sinu Johnu in njegovi ženi, katere še nisem nikoli videla. Vedno sem si želela videti moje male vnuke.

Vožnja z vlakom še ni bila preveč slaba, pač pa so vlaki natrpani z vojaštvom in z mladimi ženami, ki potujejo za možmi v vse kraje. Tudi jaz imam sina Avgusta nekje na Filipinskih otokih. V boju proti Japoncem je že približno dve leti. Sin Louis pa služi še Strica Sama tri leta. Tudi on je bil na otoku Gilbert in Maršalskih otokih. Lansko leto je dobil dopust za nekaj tednov, nakar je bil poklican v Pasco, Wash. od tam pa so ga poslali v šolo v Chicago za šest mesecev. Sedaj se zopet nahaja v Pasco, Wash., od tam pa ga bodo najbrže poslali zopet na Pacifik. Prav sedaj, ko opisujem svoj obisk v Californiji, sem prejela pismo od sina Johna, da je tudi on vpoklican v vojaško službo. Zapustiti je moral družino in oditi, kakor na tisoče mladeničev in moč. Sedaj imam tri sinove v vojni. Kakor drugi matere, tako tudi mene mučijo noč in dan skrbi zanje. Kako je to hudo, ve le materino srce.

Za časa mojega bivanja v Stocktonu sem videla velik zanimivega, kar mi bo ostalo vedno v spominu. Nekega dne mi je dejal John: "V nedeljo se bomo odpeljali v San Francisco, da si ogledamo tisti veliki most. Res smo se odpeljali, da vidimo Oakland in San Francisco Golden Bridge. Menda je največji v Ameriki. Za prevoz se mora plačati na obeh koncih mostu. Ker nisem še nikoli poprej videla kaj takega, se mi je videlo vse kakor v sanjah. Lepo je bilo gledati daleč po morju. Parniki, napolnjeni z vojaštvom, vozijo sem in tja. Pozdravljali so nas, ko smo stali na mostu, kakor da bi hoteli reči, sedaj gremo in upamo, da se zopet povrnemo.

Ko smo se vse to ogledali, smo se odpeljali naprej v San Francisco. Tudi tam sem videla mnogo zanimivega, med drugim tudi poslopje, v katerem se bo vršila svetovna konferenca združenih narodov. Potem smo se

odpeljali zopet k morju. Pozdravljali so nas morski valovi in zdelo se mi je vse kakor v pravljicah. Videla sem tudi krasen cvetličjak, v katerem rastejo vsakovrstne cvetlice. Obiskali smo tudi muzej in videla sem stvari, katere si človek ne more predstavljati. Seveda onim, ki žive že mnogo let v sončni Californiji, se vsa ta lepota ni več videla tako čudovita in neverjetna. Toda zame je bilo vse nekaj izrednega, kajti prišla sem iz mrzle Montane.

Kakor sem omenila, ko smo se vse ogledali in smo bili že precej utrujeni od hoje in tudi za pod zob je bil kaj treba, smo se proti večeru zopet odpeljali v Stockton.

Ker imam prijateljico Louise Petach, katero poznam še iz Subleta, Wyo., v Sacramentu, me je odpeljal sin k njej na obisk. Videli se nisva že veliko let in svidenje je bilo zelo veselo za obe. Imeli sva si dosti povedati in priklicali spomine o časih, ko sve skupaj bivali. Ona nam je razkazala lepo mesto in videli smo drevesa iz vseh delov sveta. Še posebno sem se čudila lepim pomarančnim drevesom, ki so bila težko obložena z zrelimi pomarančami.

Z mrs. Petach sva obiskali tudi Franka Podbevška in njegovo ženo, katero poznam še iz Red Lodgeja, Mont. Ker pa je od tedaj preteklo že precej let, me na prvi pogled nista spoznala. Ko pa sem jima povedala, odkod sem prišla, nismo bili več tuji. Povabila sta nas v hišo in postregla z dobrim kosilom in s pravo californijsko kapljico. Najlepša hvala! Podbevškovi imajo urejeno lepo farmo. Pečajo se z mlekarstvom. Ko pa smo prišli zopet nazaj na dom mrs. Petach, pa nam je njena hčerka pripravila dobro večerjo in tako smo se ponovno dobro založili. Pri njih sem ostala nekaj dni, kateri so bili zelo kratki. Tudi dnevi, ki sem jih preživela pri mojih dragih, so zelo hitro minili. Težko je bilo jemati slovo od sina in njegove družine. Poslovili smo se z upanjem, da se zopet kmalu vidimo.

Ko sem potovala domov, sem se ponovno ustavila pri sinu Franku in njegovi ženi. Ko sem se vrnila domov, sem našla vse v redu. Mož mi je z veseljem prepustil hišno delo, posebno kuhinjsko. Čakalo nas je pa drugo presenečenje, namreč oženil se je naš najmlajši sin Ludvik. In tako sva ostala sama z možem na farmi.

Na koncu se želim zahvaliti vsem mojim prijateljem in prijateljicam za vso postrežbo in prijaznost. Posebna hvala Louise Petach in njeni hčerki. Srčna hvala mojim sinovom in ženam. V resnici so skušali postreči, kar je bilo v njih moči. Pri obeh sem bila lepo sprejeta.

Zelo želim, da bi bilo že kaj kmalu konec te strašne vojne in da bi se naši sinovi srečno in zdravi povrnili domov. Pozdrav vsem čitateljem Prosvete.

Agnes Gabrian.

O SMRTI PREDSEDNIKA
ROOSEVELTA

Cleveland, O. — Ko pišem te vrstice, se vrši pogreb našega velikega predsednika Zedinjenih držav Franklina Delana Roosevelta. Ker sem delal ponoči, sem bil v nedeljo, 15. aprila, doma in poslušal radio, na katerem so se vrstili govori, žalostinke in molitve za pokojnim predsednikom. Posebno med deveto in tretjo uro popoldne.

Predsednik Roosevelt je bil mož svetovnega slovesa, velikan, kakršnega še ni rodila nobena mati v zgodovini človeštva. Ne samo ameriški narod, temveč narodi vsega sveta so gledali nanj s spoštovanjem in ga visoko cenili. Tudi žalovali niso še nikdar za nobenim človeškim bitjem v toliki meri v vsej svetovni zgodovini kot žalujejo sedaj za predsednikom velike, močnega in ponosne dežele Zedinjenih držav.

Umrl je mož svetovnega slovesa in zaupanja. Umrl je pre zgodaj. Ni mu bilo usojeno, da bi končno dočkal zmage velikih zaveznških armad, za katero se je tako trudil in ekrl. Prav tako ni dočkal velike in zelo pomembne svetovne konference v San Franciscu.

Predsednik Roosevelt je sicer izvirjal iz kapitalističnega razreda, a bil je vzlic temu skromen, zmeren in bolj delavsko usmerjen kakor kateri koli drug predsednik Zedinjenih držav pred njim. Kako je bil pokojnik skromen, potrpežljiv, zmeren in samozatajevalen, se je razvidilo iz njegovih političnih kampanj. Posebno pa v času zadnjih volitev. Vsi se še spominjamo, kako so ga političarji naravnost nesramno in pobalinsko napadali, a on jih je enostavno ignoriral. Napadali ga niso samo republikanci in kapitalisti, temveč tudi klerikalci, med njimi tudi slovenski, ter agitirali natihoma za kandidata Deweyja. Še prav dobro se spominjamo, kaj je pisal newburški novičar v Ameriški Domovini. Tudi na slovenskem radijskem programu niso imeli dosti prijaznih besed zanj, dočim so nastopali številni govorniki za republikanskega kandidata. Sicer so se izgovarjali, češ, da so bili tisti govori plačani. Je že res, a vsi ti se trkajo na prsa, da so demokrati. Torej so prejeli Judežve groše. Sedaj pa se bodo zopet hlinili. Saj jih poznamo in dobro razumemo.

Pokojnika so grdo napadali tudi gotovi senatorji in kongresniki. Mnogi iz njegove lastne stranke, a on je vse potrpežljivo prenašal. Prav tako potrpežljivo trpi Stalin. Oba moža sta storila veliko dobrega dela za svoja naroda in v splošnem za ves demokratičen in delavski svet. Pregovor pravi, kdor veliko dela, dela tudi napake, kdor pa nič ne dela, tudi napak ne bo naredil. Torej tudi ona dva nista brez njih. Toda te napake so malenkosti v primeri z njunim dobrom delom.

Naj veliki pokojnik Roosevelt v miru počiva, a njegova dela in njegov duh pa bo še dolgo živel med ljudstvi vsega sveta, posebno pa med ameriškim narodom. Močno ga bomo pogrešali, kajti težko mu bo najti naslednika.

Anton Jankovich, zastopnik.

MILWAUŠKA ZADEVA
RELIFA

West Allis, Wis.—Že približno dve leti molčim, delam in nabiram podporo za ubogo jugoslovansko ljudstvo v stari domovini. Ves ta čas se nisem dosti oglašal v javnosti, ker se zavedam, da vedno primanjkuje prostora v naših časopisih kot sta Prosveta in Proletarec. Toda te moje potrpežljivosti je konec!

Na predzadnji seji podružnice št. 56 SANSa je bilo poročano, kako milwaški listič Obzor poroča o tisti nesrečni skupni kolekti za staro domovino. Doletnik je zaeno dejal, da ima spravljene vse številke Obzora in jih lahko da vsakemu na ogled, kdor bi se hotel prepričati o zavajalnem pisanju urednika Stauta. Pisanje sem si ogledal in takoj v prvem stavku v Obzoru z dne 15. novembra sem čital laž in se prepričal, kaj vse je zmožen Obzorjev urednik.

Med drugim piše: "Kampanja zbiranja obleke in denarnih prispevkov za naš narod v domovini, ki jo je od 17. oktobra do 15. novembra v Milwaukeeju in West Allisu vodila lokalna podružnica št. 5 JPO-SS, je prinesla sicer lep uspeh, vendar ne tak uspeh, kakršen bi bil za velikost obeh naših naselbin primeren in kakršnega bi smeli pričakovati."

Tu se je Staut pobahal, da je kampanjo vodila podružnica št. 5 JPO-SS, toda resnica je, da je bila faktično podružnica št. 56 SANSa tisti faktor, ki je pričela z delom in spravila v tek vse priprave že nekaj mesecev poprej. Glede zbiranja obleke in denarnih prispevkov smo razpravljali na seji podružnice in predsednik je menil, da bi bilo bolje, da bi šli skupno na delo, ker bi imeli večji uspeh, toda župnik Schiffrer se nahaja v bolnišnici, zato je bolje, da počakamo, da se vrne iz bolnišnice, nakar bomo šli na delo z vso energijo in tako naglas zakričali, da nas bo čul ves narod po Ameriki.

Bila je dobra ideja, kateri pa je sledilo veliko razočaranje. Ko smo šli na delo, je bil naš predsednik Odbora južnoslovanskih Amerikancev J. E. naprošen, naj bi po radiu apeliral na narod za pomoč jugoslovanskemu ljudstvu. Na radiu je govoril nedeljo pozneje in nato pa še predsednik podružnice št. 56 SANSa F. P. Spisan govor prvega leži pred menoj. Njegov apel je tako globoko zamišljen in mil, da bi se kamen razjokal. Mila prošnja, apel za takojšnjo pomoč drugega govornika ni zaostajal za prvim. Na podlagi teh govorov in prošenj smo mislili, da so resnični zedinjeni vsi katoliški in narodno misleči ljudje. Svoji ženi sem dejal, naj nabiralec ne pusti praznih rok od hiše, v primeru, da bi prišli okrog tedaj, ko ne bi bilo mene doma. To sem dejal vzlic temu, da ne delam že sedem let v tovarni.

Sedaj pa poglejmo, kaj je pisal Staut v svojem Obzoru. Najprvo naj omenim, da znaša skupna vsota prispevkov \$1679.35 in nad štiri tone obleke (191 vreč), a Staut piše, "toda končni rezultat — nato naj opozorimo

že kar sedaj — zna biti celo manjši, ne večji, kakor ga kaže zgornja številka, kajti na veliko presenečenje odbora so se našli nekateri, ki so svoj "dar" revežem v domovini — vzeli zopet nazaj! Zna se torej zgoditi, da se bo našlo še kaj takih "velikih src," predno bo mogoče podati definitivni račun."

Da, R. Staut, zastoj pretaka krokoilidske solze. Denar za darovali darovalci za takojšnjo pomoč našim ubogim bratom in sestram v stari domovini in tistim gre vse priznanje, ki so imeli toliko poguma, da so denar zahtevali nazaj, nakar so ga podvojili in ga izročili v postene roke, da je bil poslan na pristožno mesto. Prispevki so bili potem še isti mesec objavljeni v Prosveti.

O vašem zavajanju in podkanju bo sodil narod sam. Za kaj je vaš odbor ignoriral apel naših dveh predsednikov? Če mi sprejemate protipostavne odloke? Ali se zavedate, da je vaš odbor pod zvezno kontrolo? Ali se zavedate, da ne bi smeli denarja obdržati? Zakaj nisi o vašem sklepu obvestili darovalcev? Mi imamo za podlago radijske govore naših predsednikov. Glavni blagajnik JPO-SS je v Chicagu in njemu spada denar v varstvo. Noben duhovnik ni pooblaščen, da bi sme držati denar naroda na tujkajski banki. Tisti vaš odbor ni to odločil, kakor smo bili informirani od blagajnika Jos. Fritzla. On je na seji podružnice SANSa pojasnil, da ni staval takega predloga na seji št. 5 JPO-SS, pač pa je predlagal, naj se pošlje denar Vincentu Calkarju, kar je pošten in on bo izročil denar kamor spada. Tako se je zapeljal naš tedanji blagajnik pri zaslišanju na seji podružnice št. 56 SANSa. Župnik Schiffrer je pojasnjal, da je bilo sklenjeno, da se ves denar, ki je bil nabran v tisti kampanji za takojšnjo pomoč, obdrži tu, dokler se razmere ne razčistijo. Tu je nekaj narobe. Vaša dolžnost je, da denar izročite gl. blagajniku JPO-SS in gl. odbor JPO-SS naj ukrene z denarjem po svoj predvidnosti.

Tako storite, ker je to vaša dolžnost, ako pa ne boste tega storili, potem pa si sami sebe pripisete posledice, ki bodo prišle iz tega. Za darovalce naš merodajna govora naših dveh predsednikov in nas ne boste preslepili z vašimi zavajitimi ročili o odlokih in predlogih. Vi niste imeli nobene pravice, da zadevo zaobrnite. Naj zaostane zaenkrat, a pridem še.

Joseph Radeli.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO

Znak, ki ga prejme vsak, ki je častno odslužen v ameriške oborožene sile.

Najvišja gora na Japonskem, po imenu Fujiyama, okrog katere je sgrajenih več narodnih legend, služi ameriškim letalcem kot kapiot za njih polete nad Tokio in druga japonska mesta, ki se naglo spreminjajo v razvaline radi bombardiranja iz zraka.

Francoska velika revolucija

Talpa

(Nadaljevanje)

Vsaka revolucionarna diktatura pa nujno povzroči med samimi revolucionarji dvojno opozicijo: levičarsko in desničarsko. Ker je diktatura odpravila sekcije, ki je v njih gledala omejevanje svoje oblasti, so se začeli levičarji organizirati v sekcijah, ki so predstavljale levičarsko opozicijo. Sekcijska društva je vodil Hebert, ki je nadaljeval Muratovo politično smer, obenem pa vodil močno ateistično propagando. Te opozicije Robespierre ni maral dopustiti in je poslal na šafot Hebertiste in ostale levičarje, s čimer je skopal sebi in revoluciji grob. Spodrezal si je tako vejo, ki je na njej sedel. Pred tribunal so prihajali sedaj navadni ljudje iz množice, vojaki, delavci, klepetulje, ki so v neuprednosti rekli kako besedo preveč.

Dejstvo, da je poslal Robespierre na šafot najbolj radikalne ljudi, je navdalo vso reakcionarno Francijo z novimi nadami. Ko so vodili 24. marca Hebertiste na smrt, je ves elegantni Pariz oblegel morišče. Toda že nekaj dni po levičarjih so prišli na vrsto revolucionarni desničarji, ki so se zbirali krog Dantona.

Danton je bil osebno najsimpatičnejša figura francoske revolucije. Spočetka je bil najdrznejši in najnesebičnejši revolucionar, a v teku let je postal utrujen. Utrujenost ga je vedla v mirnejše gledanje in to mu je bilo v pogubo. Obdolžen, da je izdal svetinje revolucije, se je 2. aprila 1794 predstavil tribunalu: "Jaz sem Danton in revolucija me pozna. 35 let mi je. Moje bivališče bo kmalu nič in moje ime bo živelo v panteonu zgodovine." Aprila 1794 je bil s tovarini umorjen. Kakor nad levičarji se je tudi nad desničarji izvršil justični umor.

Robespierre pa ni zadoščalo, da je dal pogubiti levičarje in desničarje, nego je naperil udarec tudi proti svojim sodelavcem v varnostnem odboru. Ker jih je hotel poslati na smrt na legalen način, je zahteval odobritve od konventa, ki pa je naletel v njem na najhujši odpor. Ko je zahteval za obdolžence smrtno kazn, ga je konvent aretiral, 10. termidorja (28. julija) pa ga poslal na morišče. Ta datum je postal usodni datum francoske revolucije.

Po značaju je bil Robespierre svojstven človek. Bil je velik moralist, obenem pa zelo častihlepen; njegova častihlepnost je bila, da bi postal najmoralnejši revolucionar. Grehot se mu je zdelo veleizdaja, one, ki so znali uživati življenje, je sovražil, kakor sovražil evnuh moške. Prav značilno je zanj, da je v dobi, ko je Pariz puhtel od krvi, dal v konventu skleniti zakon o bivanju najvišjega bitja in o neumrjivosti duše.

5. Suneč na desno: meščanstvo končeno veljavno u t r d i svoje pozicije

Po Robespierrovem padcu je vse meščanstvo zadihalo: vsakdo se je počutil, kakor da bi ušel rablji, in ves Pariz je kar hitro vrgel od sebe kuto dolgočasne in pedantne moralistične republike.

Robespierre ni vrgel buržuazija, vrgla ga je malomeščanska

banje. Ustvarila se je velika zarota, čije voditelja sta bila Babeuf in Buonarroti. Oba sta že spoznala, da je prava demokracija brez gospodarske enakosti nemogoča, zato sta stremela po odstranitvi zasebne lastnine. Načrt za zaroto je napravil Babeuf v ječi l. 1795 in je ustanovil tajno "Politično zvezo za doseg enakosti", ki se je pozneje združila s "Panteonskim društvom", ki ga je ustanovil Buonarroti.

Oba revolucionarja sta zbrala krog sebe tisoče in tisoče zarotnikov, vendar pa se jima namen ni posrečil. Februarja 1796 je bila zarota odkrita: Babeuf je bil obremen s prijateljem Darthejem obsojen na smrt, Buonarroti pa v ječo. Slednjemu je ponudil pozneje Napoleon visoko mesto v državni upravi, kar pa je zvesti revolucionar z zaničevanjem odklonil. Ko je prišel leta 1807 na svobodo, je še do svoje smrti (1837) sodeloval v vseh celinskih revolucionarnih gibanjih. — Babeuf in Buonarroti jevo poizkus je sicer propadel, vendar oznanja delo obeh že prve kali modernega delavskega gibanja. Oba sta bila svetilnik, ki je svetil v bodočnost.

V francoski revoluciji je zmagovalo meščanstvo, zmagoval je kapitalistični družabni red. Vsi poizkusi levičarjev, da bi ga porušili, so se morali radi nedostojanja industrijskega proletarijata ponesrečiti. Slednjega je ustvaril šele novi red, a v njem si je ustvaril tudi lastnega nasprotnika in — kakor pravi Marx — grobarja.

Konec.

Mikolajczyk za spravo z Rusijo

Poljska vlada naj revidira svoje stališče

London, 23. apr. — Stanisław Mikolajczyk, bivši predsednik poljske ubežne vlade v Londonu, je ponovno naglasil, da je za spravo s sovjetsko Rusijo.

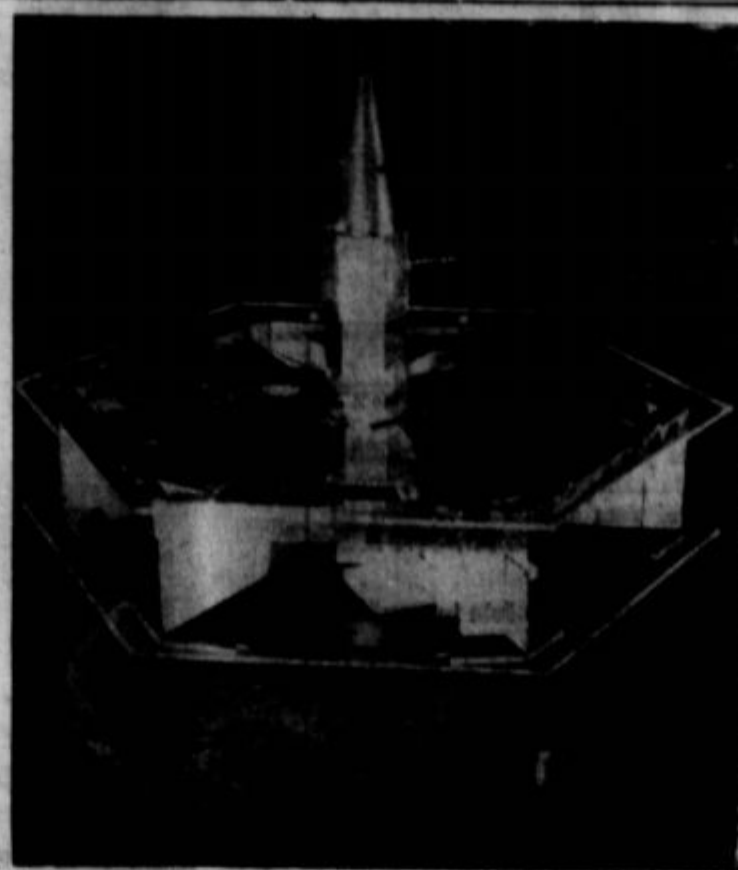
List Jutro Polsko, glasilo kmečke stranke, je objavil uvodnik, katerega je spisal Mikolajczyk. Mnenje prevladuje, da bo uvodnik razčistil pojme in morda pripomogel k zblizanju med zmernimi Poljaki in sovjetsko vlado.

Mikolajczyk je nedavno objavil izjavo, da se strinja z zaključki "velike trojice", ki so bili sprejeti na konferenci v Jalti na Krimu in se nanašajo na bodočnost Poljske. Dasi je prej naglasil, da mora Poljska obdržati Lvov, je zdaj apeliral na poljsko vlado v Londonu, naj revidira svoje stališče. Sprejme naj Curzonovo linijo kot bodočo mejo med Poljsko v interesu prijateljskih odnosov med državama.

Sovjetska vlada ni naslovila note Veliki Britaniji z zahtevo, naj časna poljska vlada v Varšavi dobi pravico reprezentacije na konferenci Združenih narodov v San Franciscu. Velika Britanija bi gotovo odbila zahtevo kot jo je ameriški državni departament.

Mikolajczyk ima nasprotnike v ubežni poljski vladi, katere predsednik je socialist Tomasz Arciszewski.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveta"? Podpišite svoj list!

Hiša bodočnosti? Če boste hoteli, si boste po vojni lahko postavili tako hišo, izdelano po enotnem delavstvu v tovarni Beech Aircraft Co. Imela bo tudi naprave za lasno izdelavo elektrike s pomočjo električnih žarkov. Družba se namerava podati v masno produkcijo takih hiš po vojni.

Rusija in poljska igra

F. A. Vider

Rusija naj se sedaj, po neprimernih žrtvah, ki jih je doprinesla v tej vojni in ogromni materialni škodi, povzročeni od nemških vandalo, enostavno poda tisti diplomaciji in tisti reakciji, ki je veliko soka sedanjega krvavega konflikta in napada na Rusijo, zato, da jo potolaži, da ne bo naprej "tulila" proti nji. Take sugestije so podobne onim, ki smo jih včasih slišali od nekaterih soc. nestrpnih, ki so priporočali zamenjavo socialističnega imena, češ, da bo potem stranka rasla kot gobe po dežju.

Kdor je realista, ta ne more verjeti v bajke! Ako bi Rusija hotela zamašiti usta njenim kritikom, tega prav gotovo ne more doseči s poljskim vprašanjem, brez ozira kako istega reši. Boj reakcije proti Rusiji ni zapaden v poljskem vprašanju, ampak ima globlje korenine, iz katerih je prišel poganjati nov gospodarski sistem.

Rusija more te vrste njene nasprotnike vtihniti le enim potom — kar se pa ne zgodi — namreč, da zavrže socialistični kolektivni gospodarski red in istega nadomesti s kapitalističnim, v katerem bi bilo zopet odprto polje izkoriščanja ruskih delovnih mas. To in noben drugi kompromis ne more zadostiti ljudem, katerim je dobiček ter osebno bogastvo najsvetejše načelo, kar bi lahko razumeli vsaj tisti, ki kolikor toliko poznajo, oziroma bi morali poznati razredni boj med kapitalom in delavstvom.

Katera takozvana demokracija država se je poglajala za socialistično vlado na Dunaju, katero je na brutalen način zatrl kancelar Dollfus, "hlapec" Mussolini in Vatikan, dasi so prišli v mestno vlado postavno, potem odloka ljudske volje, z glasovnic? Kdo je dal kakšno oporo novorojeni španski republiki — razen Rusije — dasi ni bila drugača kot demokracija parlamentarna ljudovlada, kakršna si je izbrala špansko ljudstvo potom postavnih volitev? Koliko so tedaj protesti socialistov in napredno mislečih ljudi zalegli, nekateri še nismo pozabili in brez dvoma so si to dobro zapomnili Rusi. Zato tudi ne bodo dopustili, da bi se na Poljskem zopet obnovilo grozno reakcije, iz katerega bi se ponovno rodile kače fašizma.

V soboto, dne 14. aprila ob 5:15 uri popoldne je bila na Columbia radiomrežju takozvana "round-table" diskuzija o vprašanju zastopstva Rusije na konferenci v San Franciscu. Vse ima pričeti 25. aprila. Ker sem skoro polovico omenjenega programa zamudil, žal da ne morem čitateljem navesti imen prisotnih prispevalcev. Proti koncu je ameriški častnik, ali kdor je že bil, med diskuzijo omenil to le zanimivost:

Ko je bil proti koncu leta 1943 v Londonu, je bil ob neki priliki povabljen na banket, katerega je priredila zamejna

poljska vlada. Navzoči so bili vsi odlični poljski državniki ubožne vlade in ko jih je pozneje vprašal, kaj priporočajo, da se zanjih stori, namreč za Poljsko, so ga prosili, da naj porabi svoj vpliv, da se druga fronta na evropskem bojišču ne prične toklo časa, da bo Rusija popolnoma izčrpana.

Kadar imate opraviti z ljudmi, ki privoščejo narodu, kateri je bil tako zahrbtno napaden od Nemčije, kot na primer Zedinjene države od Japancev, izkavljeno je zato, da bodo oni lahko izčrpanemu narodu diktili mir, kot so mu ga diktili po zadnji svetovni vojni, jim enostavno ne morete zaupati, brez ozira h kateri strani pripadajo.

Tisti, ki govorijo ali pišejo ter obsojajo, da Moskva sama rešuje poljsko vprašanje, bi se prej lahko nekoliko informirali o vzrokih, kar bi bilo veliko bolj modro. Ako je zastopnik velike Britanije res toliko bolan, da se do sedaj še ni mogel udeležiti niti enega sestanka, za kar je bil pooblaščen od svoje vlade, zakaj mu Churchill ni postavil namestnika? Kaj pa če se formiranje nove poljske vlade zavlačuje namenoma drugod in ne v Rusiji in da bo to javnosti mogoče enkrat naznanjeno? Rusiji se ni treba bati volitev na Poljskem, ampak strah bo brzokone bolj opravičen drugod, za kar so dale povod zadnje volitve na Finskem.

Sedanji ruski državniki so se brez dvoma veliko naučili v prvi svetovni vojni; iz civilne vojne doma, izučili so jih tudi dogodki na Dunaju in v Španiji, zato danes vedo kaj delajo in komu smejo zaupati. Tisti pa, ki se niso naučili ničesar iz tedanjih in ne poslednjih dogodkov, ampak so še vedno pripravljeni na apizarstvo, ostanejo kar so, zato jim ljudske mase ne morejo slediti.

Nauk Karla Marxa je bil, vzgoja delavstva vsega sveta na združenje, ker le pod tem geslom bo mogoče zmagati. Nobeni kompromisi z reakcijo niso mogoči zato, da se jo pomiri kot porednega otroka, ker to bi pomenilo dati priliko da enkrat zopet prevrne kupo miru in provocira novo vojno.

Najdbe iz antike

Vrči za krste. Ob neki Kuri so ruski delavci gradili nov nasip. Pri kopanju so našli ogromne vrče, ki so pred skoraj dva tisoč leti služili tedanjim prebivalcem za krste. Pokopavali so pa na ta način le ženske, moške so pa kar zagrebli v zemljo. Neke dekle, katero so našli v taki krsti, je imelo rdeče čevlje in pas iz usnja, hlače, ki so bile okrog gležnja spete z brnastim obročem, sukno in bluzo, ogrlico iz korala in zapetnice. V vrču je bila posoda, nekaj velike in nekaj majhne kakor za igračo, železna, prstena in jeklena. Vrči so bili nad 40 palcev visoki, zamašeni z velikim kamnom in pokopani vodoravno. Kraj, kjer so to našli, je v Azerbajdžanu.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

ZAPISNIK

seje JPO-SS, ki se je vršila 9. marca 1945 v prostorih SNPJ v Chicagu, Ill.

Predsednik Vincent Cainkar otvori sejo ob 10:10 dopoldne. Navzoči so: Za Slovensko narodno podporno jednoto Vincent Cainkar, za Kranjsko slovensko katoliško jednoto Josip Zalar, za Ameriško bratsko zvezo Janko N. Rogelj, za Slovensko dobrodelno zvezo John Gornik, za Zapadno slovansko zvezo Leo Jurjev, za Slovensko žensko zvezo Josephine Erjavec, za Družbo sv. Družine Frank Wedic, za Progressivne Slovenke Josephine Zakrajšek, za Slovensko moško zvezo Jože Grdina. Odsoten je John Ermenc, zastopnik Jugoslovanske podporne zveze Sloge.

Predsednik po otvoritvenem govoru naznani, da predno gremo z delom naprej, je potrebno, da izvolimo zapisnikarja. Sledi nominacija za zapisnikarja. Nominirani so: Janko N. Rogelj, Josephine Erjavec, Josephine Zakrajšek, John Gornik in Jože Grdina. Vsi odklonijo. Br. Cainkar apelira na br. Roglja, da prevzame za zapisnikarja za današnjo sejo, ker imamo več važnih stvari za rešiti in bi bilo dobro vse točno zabeležiti. Br. Rogelj ne sprejme. Br. Cainkar nato pravi, da ako ne bo mogoče tu izbrati zapisnikarja, bo poklical enega izmed uslužbencev v gl. uradu SNPJ. Končno na zopetno nominacijo sprejme Jože Grdina, ki pravi, da bo poizkušal kar mogoče točno sestaviti zapisnik; zaveda se, da ne bo mogel biležiti vsega, kakor bo kdo govoril, toda poizkušal bo najboljši. Tozadevno prosi navzoče za kooperacijo. Prosi, da mu poročila in druge stvari, ki žele, da so v zapisniku točno navedene, izročijo spisana, nakar prevzame mesto zapisnikarja.

Sledijo poročila uradnikov, oziroma zastopnikov organizacij, ki tvorijo organizacijo JPO-SS. Prvi poročila predsednik Cainkar in sicer:

Bratje in sestre odborniki: — Kot vam je znano, smo imeli zadnjo sejo JPO-SS 14. novembra 1944, in ker med tem radi znanih vzrokov za to organizacijo nismo bili posebno aktivni, jaz to pot nimam veliko za poročati.

Preteklo je torej že precej časa od zadnje seje, v sled tega in pa sprčo nujnosti, ki jih poročajo vojni časi zlasti za naše rdzeme, je torej bilo potrebno, da smo se zopet sestali in jaz upam, da bomo dobro rešili vse zadeve in probleme, ki so pred nami.

Na zadnji seji smo sklenili, poleg drugega, da se vprašanje združitve JPO z organizacijo znano kot "War Relief Fund of Americans of South Slavic Descent" predloži v odločitev organizacijam, ki so organizirale JPO in katerih zastopniki tvorijo njegov glavni odbor, kakor tudi krajevnim podružnicam JPO. To smo storili, ker sami nismo mogli priti do nobenega pravega zaključka, dasi smo o stvari razpravljali na vse sejah.

To se je izvršilo. Glasovnice so bile sestavljene v obliki uradnega pisma s potrebnim pojasnilom, za kaj gre ter s prošnjo na organizacije in podružnice, da o zadevi kmalu glasujejo ter nas obvestijo o izidu. Toda stvar ni šla tako hitro od rok kot bi mi radi. Take reči gredo pri nas navadno zelo počasi, ker čakajo na redne seje. Glasovnice so se torej vračale zelo počasi, med tem pa so prišli prazniki in nato letne seje naših centraliziranih podpornih organizacij in naši glavni odborniki so postali preveč zaposleni s pripravami ter drugimi letnimi zaključki svojih organizacij. Odlašati je torej bilo treba tudi vlad tega in tako se je s sejo zavleklo vse do danes.

Rešiti imamo razne stvari, toda ugotovitev izida glasovanja o vprašanju združitve bo danes ena glavnih točk na dnevnem redu in jaz upam, da jo bomo pravilno ter dokončno rešili. Naj to moje poročilo za sedaj zadostuje.

Poročilo predsednika se vzame na znanje. Poročilo podpredsednica sestra Josephine Erjavec. Poročilo se glasi:

Ko se je vršila zadnja seja JPO

v teh prostorih, sem omenila, da ravno iste dneve imamo kampa-njo za obleko za naše v starem kraju. V teku 10 dnevov je bilo poslano v skladišče v New Yorku skoro pet ton raznega blaga za ljudi vseh starosti. Kampa-nja je bila zelo uspešna, kakor smo že poročali. Načelnik kampa-nje za obleko je bil Louis Zelenikar, tajnik našega lokalnega odbora JPO in Sansa, ter pomožni tajnik KSKJ. Zelo smo hvaležni vsem v naši naselbini, zlasti pa mestnim in šolskim odborom. To je samo en dokaz, kaj vse se lahko doseže, kjer je složnost. Pri tem je največ pomagala reklama po mestu, ki jo je vodil naš narodno zavedni rojak John L. Jevitz, predsednik društva št. 66 ABZ.

Ker se večkrat čuje, da je naš JPO in SANS naklonjen samo Slovincem v stari domovini in se premalo brigati za patriotično dolžnost, pomagati yeteranom druge svetovne vojne, smo meseca januarja ob času, ko so se tam vršile gl. seje naših organizacij, priredili tako zvani "Service-men's Ball." Namen te prireditve je bil, da se postavi našim vojakom, ki se več ne vrnejo, trajen spomenik; onim pa, ki bodo tako srečni, da pridejo nazaj, se bo postavilo nekaj, kar bo njim za shajališče. Nekaj takega se že dela v našem farnem parku. Dobitka od te prireditve je bilo \$470.00. Sicer ta vsota od daleč ne bo zadostovala in bo še treba kaj prirediti. Toda na naši zadnji seji lokalnega odbora JPO in SANSa se je tudi razmotrivalo o naših bodočih načrtih za pomoč Slovincem v stari domovini. Ako bomo složni, se bo lahko marsikaj storilo v ta namen.

Dalje želim pripomniti, da ko je bil zapisnik zadnje seje prioben, sem opazila, da je moje poročilo izpuščeno. O tem sem pisala predsedniku in zapisnikarju. Ker sem imela kopijo istega na rokah, sem shranila za današnjo sejo.

Končno želim, da bi se naša seja vršila v pravi zastopnosti ter da bi čimveč ukrenili, kar bi bilo koristno našim v domovini. Ker pridejo še gotove točke na dnevni red, bom kasneje nadaljevala s svojim poročilom.

K poročilu sestre Erjavec se priklapi br. John Gornik, zapisnikar omenjene seje, ki pravi, da to ni bilo namenoma napravljen, pač pa se je vrnila neprijetna pomota ter se tozadevno oprost.

Poročilo sestre Erjavec, kot tudi opravilo br. Gornika, se vzame na znanje.

Sledi poročilo tajnika br. Zalarja, ki se glasi:

Pri minuli seji sem poročal, da sem dobil obvestilo od zakladniškega departamenta v Washingtonu, da nam ni treba plačati dohodninskega davka. Istočasno pa sem tudi omenil, da zakladniški departament zahteva, da se koncem leta izpolni in na imenovani departament pošlje formo 990.

Te vrste formo sem dne 10. januarja izpolnil in poslal tudi bratu blaginju z naročilom, da jo podpiše in nato pošlje na pristojno mesto v Washington, D. C., kar sem uverjen, da je brat tudi napravil.

Od vrhovnega direktorja "The President's War Relief Control Board" James Brunota, sem dne 3. t. m. prejel brzojavko naslednje vsebine:

"War Relief Control Board yesterday ordered immediate suspension of all Campaigns for used clothing by registered relief agencies, except those collaborating with United National clothing collection or by specific Board exemption. Board urges your full cooperation with National Committee for successful United collection in April. Full order follows by mail."

(Dalje v četrtek.)

Prodiranje anglo-ameriških armad v Nemčijo je zadnje čase tako naglo, da si pehota počne "prosto vojnjo" na tankih. Na sliki je videti "oklopni vlak" devete armade, ki čaka povelja, da se zopet začne naprej. Največji problem je zalaganje armade, ker so porušeni vsi mostovi in železnice.

RDEČA KOKARDA

Roman iz velike francoske revolucije

STANLEY WEYMAN

(Nadaljevanje)

"Kje so vrata na ulico?" sem vzkliknil. "Pokazite mi jih in bodite uverjeni, da vam nočem žalega."

"Kdo ste?" je jeknila.

Široko je strmel na vame, ne da bi se prestala odmakniti.

"Smrti vam božje, kaj vam je to mar?" sem srdito odvrnil. "Vrata, ženska! Kje so vrata na ulico?"

Tako govoreč sem stopil proti njej; strah pred menoj jo je osvestil. Odprla je vrata, ki so bila za njo, ter molče pokazala na hodnik. Planil sem vanj, ves srečen nad svojih uspehom, toda še preden sem utegnil odpriti hišna vrata, ki sem jih zagledal pred seboj, se je prikazala iz nasprotne sobe druga ženska, ki je s prestrašenim vriskom zvala roke proti nebu.

"Kod pridem v kapucinsko kapelico?" sem jo vprašal.

Ženska si je tiščala roko na srce, da bi ukrotila njegovo razbijanje. Odgovorila mi je pa vendarle:

"Pojdite na levo! In potlej na desno... Ali mar že prihajajo?"

Nisem se ustavil, da bi jo bil vprašal, koga misli. Ko se mi je posrečilo, da sem odprl vrata, sem skokoma planil čez prag; toda kakor hitro sem se bil ozrl na obe strani ulice, sem se naglo umaknil in zaprl vrata za seboj. Ženska sva se spogledala; ne da bi rekla besede, je pobrala drogo, ki sem ga bil spustil iz rok, in ga pritrdila nazaj. Nato se je obrnila in stekla po stopnicah, jaz pa za njo. Devojka, ki sem jo bil presenetil v njeni sobi, je ob pogledu na naju dva kakor zajček izginila v svoje skrivališče.

Na vrhu me je ženska peljala k oknu, skozi katero sva lahko gledala venkaj, ne da bi naju videli z ulice. Ni mi treba pojasnjevati, zakaj sem se bil tako naglo umaknil. Pekleni trušči mnogostevnih glasov je bil mahoma zalil ulico in okno se je kar treslo od topota tisočev ljudi. Po vsej širini ceste se je privlačilo ljudstvo, prvi oddelki še v dobrem redu, mož ob možu, z mušketai na ramah in oblečeni v neakčne uniforme. Toda zadnji voj je bil samo še divja truma bosonožcev, oboroženih s sulicami in sekirami, ki so se skakale zaganjali naprej, ozirali se po oknih in na vse grlo vpili:

"Na areno! Na areno!"

Ta pogled je bil dovolj strašan, da bi bila tudi najhrabrejšemu zastala kri; ko pa je ženska videla tisto, kar je bilo sredi izprevoda, se je oklenila moje roke in zakričala od groze. Na šestorici dolgih sulic se je majala visoko nad množico šestorice odrezanih glav; prva izmed njih, plešasta in debela, je imela strahotno spačen obraz. Kazali so jih pravi okom in jih streljali, da so jim krvavi lasje vihrali okoli ušes. Naposled so naju minili in ulica je bila spet tiha kakor prej.

Ženska, ki se je bila sesedla v naslanjač, mi je mrmraje povedala, da so razdeljali krčmo "Pri Devici" in da je bila tista plešasta glava odsekana nekemu mestnemu svetniku, njene mu sosedu. Toda nisem je utegnil poslušati. Pustil sem jo, vrnil se v vežo, odprl vrata in odšel. Zunaj je bilo spet vse čudno mirno. Jutranje sonce je jasno in toplo sijalo po vsej zapušteni ulici, kakor bi me hotelo preveriti, da vobče ni res, kar sem pravkar videl. Nikoder ni bilo opaziti življenja, nihče ni gledal skozi okna. Ubiraje pot, kakor mi jo je bila popisala ženska, sem ob prvem vogalu zavil na desno; nisem še tekel petdeset sežnjev daleč,

ko sem spoznal nekoliko pred seboj hišo gospe Catinotove.

Razveselil sem se je, čeprav so bila tudi tu okna zaprta in vrata zaklenjena. Z vso neučakanostjo svoje skrbi sem planil k vratom in jel razbijati po njih, da bi se bili še mrtvi zbudili.

Toda usojeno mi je bilo, da se šele tu naučim, kako gluhega napravi človeka strah in kako neizmerne je bojazljivost ljudi, ki se trepetaje skrivajo v zapečku, kadar teče po ulicah kri. Noben obraz ni pogledal skozi okna, nobena vrata se niso odprla; naj sem razbijal še tako, hiša, ki sem jo hotel vzdramiti, je ostala mrka in nema.

Zato pa se je zgodilo nekaj drugega. Odmev mojih udarcev kakor da se je razlil proti koncu ulice in tam narasel, razvil se v globok, nebrzdani trušči, ki sem ga dobro poznal; množica se je vračala!

V duhu sem prekel svojo brezumnost, da sem se bil zamudil. Spomnil sem se prehoda za hišo, ki je vodil v kapelico; našel sem vhod in planil vanj. Oddaljeni hrup se je približeval in postajal čedalje glasnejši, a v tem sem že dospel do cerkvenih vrat. Baš tisti mah so se odprla pred menoj in nekdo je pomolil glavo izza njih. Zagledal sem ga preje nego on mene; po njegovem prestrašenem in osramočenem obrazu sem takoj uganil, kaj misli storiti. Najprvo je s pogledom obletel daljavo; nato me je opazil, zdrznil se, kakor da sem ga zasačil na zločinu, in pobegnil.

Vrata je pustil priprta—sodil sem, da je bil cerkvenec—in jaz sem brž porabil priliko ter smuknil v cerkev. Mojim očem se je tu ponudil prizor, ki ga bom pomnil vse svoje življenje, zakaj ono, kar se je godilo zunaj, ga je delalo še bolj veliko svečanega od navadne službe božje.

Zunaj je sijalo solnce; nekaj oltarnih svetilk z rubinastimi stekli je medlo obevalo stebre, slike, zasenčene oboke in množico, ki je polnila ladjo; množico klečečih žensk, ki so kimalo z glavami in z bolestnim glasom prepevale litanije Presvete Device.

Nekatere, zlasti tiste na kraju verne družbe, so se zibale sem ter tja in tiho plakale; druge so klečale v kipni otrplosti, s čeli naslonjenimi na mrzla kamenita tla. Spet druge so krdoma streljale z očmi na levo in desno, vztrpetavale ob vsakem najmanjšem šumu in z bledimi ustnicami odpevale molitvam. Toda izbruh hrabrejših duš so čedalje bolj nadvladovali to ječanje; čedalje glasneje se je razlegal pod visokimi oboki njihovih "Prosi za nas!" in čedalje gorečnejše in strastnejše mi je segal v dušo, tako da sem naposled začutil, kako me grabi ihtenje za grlo in kako se mi prsi širijo od pobožnosti in navdušenja... In prav tedaj sem zagledal Denizo.

Klečala je med gospe Catinotovo in svojo materjo nedaleč od velikega oltarja. S kraja, kjer sem stal, sem jo videl s strani, kakor je v pobožni zamaknenosti dvigala oči proti nebu. Ob misli, da moli nemara zame in da to čisto in hrabro dekletu, to ljubko in deviško dete brez strahu gleda smrti v grozeče obličje—ob misli, da me Deniza ljubi, sem se začutil višjega in hkratu, oh, koliko nižjega od navadnega moža! Solze so mi zalile oči, prsi so se mi dvignile in baš sem se hotel spustiti na kolena, ko so velika vrata v ozadju cerkve mahoma zabobnela od silnega udarca, ki mu je sledila prava toča trkanja in klicanja.

(Dalje prihodnjič.)

Zaklenjene duri

Tone Čufar

(Nadaljevanje)

Odkar si je počela nekoga, ki bi ji dal ljubezni, si je bila zmeraj na jasnem, da velike sreče ne bo nikdar deležna. Ni bila ne lepa ne drugače prikupna, da bi razvnela moško srce. Vendar se je predala Mihiu z vero, da ji govori resnico. Dokler ni imel premoženja v rokah, je znal biti naravnost maslen, potem je pa odrezal z vsem in jo kvečjemu nakleščil, če je preveč silila vanj. Prejokala je mnogo noči, pretrpela veliko tihega gorja in si dajala duška, kjer je mogla.

Zdaj se je spravila nad Teranove.

"Ti, z gostaci naredi konec!" mu je rekla tako ostro, da je začutil v njej pravo gospodarico svojega premoženja.

"Kaj ti ni prav?"

"Na dolg jih ne bomo radihi!"

"Ali nič drugega ne veš? Zgini k loncem!"

Zapretil ji je s pestjo in jo nagnal v kuhinjo. Iz točilnice je prihitela Pavla z večjo stekle-

nico in zdrsula po stopnicah v klet. Mimogrede mu je namignila, naj pride za njo. Šel je in se naslonil na sod, iz katerega je točila.

"Teranovi so na vrtu," mu je rekla.

"Aha, z njim si klepetala, z oženjencem! Lepo!"

Povedala mu je, da Terana sploh ni doma, nje pa nič na spregled. Ko je Kodrič zvedel, da jim je žena odpovedala hrano, je zaklel in namršil čelo.

"Pavla!"

Poklicala jo je gospodinja. Gostilničar je zamahnil z roko, češ da bo sam ugasnil luč in zaklenil klet. Pavla je pohitela v vežo, kjer jo je že čakala Kodričeva.

"Ljudje že skozi lino sprašujejo po vinu, ti pa s svojim sticem čepiš v kleti! Fej te bodi! Mislila sem, da boš kaj boljše od drugih, pa je še slabše!"

Pavla je komaj obdržala steklenico v rokah, rekla pa ni ničesar. Prezirljivo je šla mimo nje

in ji izmaknila priliko za prepri. Kodričeva je poraženo zrla za njo. Iz kleti se je vračal Miha. Niti sekundo ni trenil od nje

© This little Greek girl, in a ragged sweater mothers her baby sister, who is wrapped in the only blanket the family owns. Millions of innocent war victims overseas have no decent clothes to put on and no warm bedding. Help them by contributing your spare garments, shoes and bedding to the United National Clothing Collection.

The Shape of Things Now

(As the Axis is driven back, liberation reveals the harsh, barren conditions in devastated Europe. The A. F. of L.'s \$1,000,000 Free Trade Union Fund will help fallen Labor in other countries to regroup and rebuild.)

z očmi. Proti vrhu stopnic je pospešil korake. Njo je obšel preplah. Preden jo je dosegel, se mu je izmaknila v kuhinjo. Za njo pa ni maral.

"Čifra satanska!" je zasikal. "Nič je ne izučim."

Stopil je v točilnico. Pozdravil je goste, dal Pavli ključ, ji naročil, naj zapiše nanj četrt ljutomerčana, ki si ga je sam natočil in ga v dušku polokal. Obrisal si je ustnice in potno čelo ter odšel pred hišo. Z rokami v žepih je pogledoval po prazni, blatni, slabo razsvetljeni cesti. Ko se je umiril, je zavil okoli hiše na vrt.

Tik za vogalom je naletel na Teranovo z otrokom v naročju. "Kam pa z malim? — Zakaj še ne spi?"

Vprašal je kolikor moči prijazno, Francka je pa povsila oči.

"Tako. — Siten je."

"In morda lačen, kakor sem slišal. Pod mojo streho to za zdaj še ni potrebno. Ali je res žena nekaj skuhala? — Hotel sem se prepričati, preden ji posvetim za to predznost. Ha, brez moje vednosti!"

"Dolžni smo, prej ali slej nas tudi vi potirjate."

"Tegale prav gotovo ne dam eksekutorju," se je pošalil. Božal je otroka in pogledoval

Francko s porednimi očmi kakor vedno kadar sta se kaj pomenkovala. Jeza je že izpuhtela iz njega, bil je spet tisti šegavi Miha, ki se ji je v teh tednih kar resnično prikupil.

Francka ni bila vajena skrbi, pač pa so jo imele delavske

sosede zmeraj za razvajenko, ki nič ne zna prenesti in se sploh ne zna obrniti v dejanskem življenju. Na tem podtikanju opravičljiv je bilo toliko resnice, kolikor je Francko razvadila mama. Obkladala jo je z nežnostmi, kar je potem zahtevala od moža, ki je spočetka imel nekaj smisla za to, a je pod težo brig v tem oziru docela odpovedal. Francka pa ni mogla strpeti brez tople besede. Nekdo ji je moral malo podvorniti, čeprav samo z dvoumnim dvopom, za kar je bil Miha Kodrič kakor rojen.

Možakar je kmalu spoznal, koliko je ura pri zakonih in ni zamudil nobene prilike za zblizanje s Francko. Otroka je rad razveselil s čimerkoli, kar mu Teran ni mogel privoščiti. Njo je zabaval s šalami najrajši tedaj, ko je bil trdno uverjen, da se je s Petrom sporekla. Zdelo se mu je toliko zanimiva ženska, da je bila vredna daljše igre, obleganja...

Francka se je spuščala v igro nekaj možu na kljub, nekaj iz obupa nad vsem, kar je doživljala; včasih ji je bilo pa že dovolj, da je potolažila otroka, da si je privoščila kaj, kar ji Peter ni mogel nuditi. Pri vsem tem pa gostilničarju ni pustila blizu.

Nocoj jo je iznenada zalotil v temi. Razveselila se ga je in malce zbala. Ko se je poigral z otrokom, je potrepljal tudi njo. Preklical je odpoved hrane in jo povabil na večerjo. Ni se odločila, ali pojde ali ne. Šla bi gostilničarki na kljub in lačna

je tudi bila, potem njemu se ni kazalo zameriti, sicer jih požene iz hiše, a nekaj jo je vendarle zadrževalo. Igra z gostilničarjem je postajala nevarna, misel na moža jo je opominjala, naj ga počaka in ne gre.

"Otroka moram ponesti spat," se je izgovorila.

"Prav, prav, samo lačen ne bo rad zaspal."

Odšla je v podstrežje, ga slekla in pogovarjala, a odrešila jo je šele Pavla. Prinesla je mleka in kruha. Čim sta utešili otrokov glad, ga je takoj zmagal spanec. Francka ga je spravila pod odejo in sedla na kraj postelje.

Razni mali oglasi

TEŽAKI ZA SKLADIŠČNO DELO
"LABORERS—WAREHOUSE"
NUJNO—PREDNOSTNO
Prijazno delovno stanje
Dobra plača
Nadurno in stalno
1000 W. FULTON STREET

ZAPUSTIM MESTO in potrebujem čisto dobro karo auto takoj. Plačam visoko ceno. Phone Aberdeen 3992.

NA PRODAJ poletna "cottage," 5 sob, kopalnica, zaprt "porč." Garaža za 2 avta. V dobrem stanju. \$5,800. 75' "channell" ospredje. "Subdivision" Jezero Catherine, Antioch, Ill. Telefon Longbeach 6806.

HIŠNIKI IN HIŠNICE
Vprašajte gl. hišnika v Old Colony Bldg., 407 So. Dearborn St.

Hišnice—Janitresses
Nočno delo.
Dobra plača. Dobre ure. Oglasite se ob 10. zvečer pri: Nočnem čuvaju na 4750 Sheridan Road.

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

"Zdaj pa še vi večerjate," je rekla natakarka.
(Dalje prihodnjič.)

Razni mali oglasi

2 STAN. ZIDANA HIŠA. 5-6 sob. Furnace gorkota v prvem nadst. Vprašajte po 6. uri zvečer. 1802 W. Superior St.
VSLED STAROSTI dam 2 loti na 25x125 v zameno za delno urejevanje na 157th St. v Calumet, Ill. Pojavila na 2648 Haddon Ave., Humboldt 4363.

DELO DOBRO HIŠNICE

"JANITRESSES"
ŽENSKES ZA ČIŠČENJE V VSEH DELIH MESTA
Delovne ure od 5:30 popoldne do 12. ure zvečer. Vojno nujna industrija. Rabimo tudi pomočnice v jedilnici

VPRAŠAJTE pri
ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY
"EMPLOYMENT OFFICE" ZA ŽENSKES
Street Floor
309 W. Washington Street

V Prosveti so dnevne svete in delavske vesti. Ali čitate vsak dan?

NUJNA INDUSTRIJA

rabi

MOŠKE IN ŽENSKES

čez 16 let

POLNOURNO ALI "PART TIME" DELO V TOVARNI ZA PAPIRNATE ŠKATLE

ki izdeluje oboje za jedila za vojno in domačo fronto Pomagajte varčevati zdravje s papirnatimi škatlami

DOBRE POVOJNE PRILIKE

Uposlamo tudi število učencev starih 16 let ali več med poletnimi počitnicami

Zglasite se med 8:30 dop. in 5. pop v

CHICAGO CARTON COMPANY

4200 So. Pulaski (Crawford Ave.)

Crawford Ave. avtobus direktno do tovarne

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 na eno letno naročnino. Če va člani še plačajo pri aneksu \$1.20 na tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vraoka, redi da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri član preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrul. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 5.00
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 5.20
4 tednike in 1.80	4 tednike in 5.30
5 tednikov in 1.20	5 tednikov in 5.40
Za Evropo je \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v platu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Naziv _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slednjih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Družina _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

AMERIŠKI DRUŽINSKI

KOLEDAR

Letnik 1945

vsebuje sedemnajst pripovednih spisov, petnajst pesmi, sedemnajst raznih opisov, nekateri iz zgodovine ameriških Slovencev, tri članke in razprave, razne koledarske in druge podatke ter nad štirideset slik.

Prva slovenska knjiga v Ameriki, v kateri so spisi z bojišč osvobodilne fronte v Sloveniji.

Koledar stane \$1.25

Naročila sprejema:

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Ave. - Chicago 23, Ill.